

**Отчет за оповестяване на съответствието на
Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ (BNBGSSS)
с приложимите**

**Принципи за инфраструктурите на финансовите пазари
на
Комитета по платежни и сетълмент системи и
Техническия комитет на Международната организация на комисииите по
ценни книжа**

Март 2024 г.

Съдържание

Въведение.....	3
Принцип 1 - Правна основа / Legal basis.....	5
Принцип 2 - Управление / Governance	6
Принцип 3 - Рамка за цялостно управление на рисковете / Framework for the comprehensive management of risks.....	7
Принцип 4 - Кредитен риск / Credit risk.....	8
Принцип 5 – Обезпечение / Collateral.....	9
Принцип 7 – Ликвиден риск / Liquidity risk.....	9
Принцип 8 – Окончателност на сѣтълмента / Settlement finality.....	10
Принцип 9 - Паричен сѣтълмент / Money settlements	11
Принцип 10 – Физически доставки/Physical deliveries	11
Принцип 11 – Централни депозитари на ценни книжа/ Central Securities Depositories	12
Принцип 12 - Системи за сѣтълмент на принципа „размяна на стойност” / Exchange-of-value settlement systems.....	13
Принцип 13 - Правила и процедури при неизпълнение от страна на участник /	14
Принцип 15 - Основен бизнес риск / General business risk.....	15
Принцип 16 - Попечителски и инвестиционен риск / Custody and investment risks	15
Принцип 17 - Оперативен риск / Operational risk.....	16
Принцип 18 - Изисквания за достъп и участие / Access and participation requirements	17
Принцип 19 - Разпоредби за различни нива на участие (tiered participation arrangements) / Tiered participation arrangements.....	18
Принцип 20 – Връзки между инфраструктури на финансовите пазари/FMI links	19
Принцип 21 - Ефикасност и ефективност/ Efficiency and effectiveness	19
Принцип 22 - Процедури и стандарти за комуникация/ Communication procedures and standards.....	21
Принцип 23 - Оповестяване на правила, основни процедури и данни запазарите / Disclosure of rules, key procedures, and market data	22

Въведение

Системата за регистрация и сетълмент на държавни ценни книжа (BNBGSSS) е изградена и организирана от Българската народна банка на основание Закона за Българската народна банка и Закона за държавния дълг. В BNBGSSS се регистрират в безналична форма държавните ценни книжа, емитирани от министъра на финансите на вътрешния пазар.

Участници в BNBGSSS могат да бъдат първични дилъри на ДЦК; поддепозитари на ДЦК; инвестиционни посредници, банки, чийто лиценз включва услугите и дейностите по чл. 2, ал. 2, т. 9 от Закона за кредитните институции, включително и такива от други държави членки; централни депозитари на ценни книжа от държави членки; Българската народна банка и други членове на Европейската система на централните банки; Министерство на финансите и други лица, одобрени от министъра на финансите и управителя на БНБ.

BNBGSSS включва Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСПОТ) и Система от сметки за сетълмент на ДЦК (СДЦК), между които е изградена пряка интерфейсна връзка за автоматизиран обмен на данни. Участниците в ЕСПОТ са участници и в СДЦК.

BNBGSSS осигурява възможност за:

- автоматизирана обработката от входа до изхода - Straight-through Processing (STP);
- обработка „сделка по сделка” в реално време (DVP – Model 1), цикъл на сетълмент на вторичния ОТС пазар T+0, на регулирания пазар, организиран от Българската фондова борса АД – T+2 и на многостранната система за търговия E-Bond – от T+0 до T+2;
- извършване на паричната част от сетълмента по сделките/операциите с ДЦК в централно банкови пари;
- прилагане на принципа на двойното уведомление – по едно искане/уведомление за извършване на сделката от всяка една от страните;
- използване на SWIFT при прилагане на международния стандарт ISO 15022 и WEB интерфейс (базиран на VPN среда) с използване на квалифициран електронен подпис като равнопоставени средства за комуникация;
- използване на международния стандарт за номерация на емисиите ДЦК (ISIN код);
- осъществяване на мониторинг от участниците в реално време на статуса на изпълнение на иницираните от тях искания/уведомления за регистриране на сделки с ДЦК на всеки един

етап от обработката;

- автоматично изготвяне на обобщена и детайлна информация за пазара на ДЦК за нуждите на участниците в системата, емитента, статистиката на ЕЦБ и др. посредством разработения в системата статистически модул;

- автоматично изчисляване на дължимите от емитента главници и лихви по емисии ДЦК, общо и по участници, въз основа на поддържаната база данни и заложените лихвени конвенции в съответствие с параметрите на съответните емисии.

BNBGSSS е определена като система с окончателност на сетълмента по Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 г. относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа, изменена с Директива 2009/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 г.

Съгласно правилата на системата и организационната структура на БНБ, оперирането и администрирането на BNBGSSS се осъществява от управление „Банково“ на БНБ. Правилата на системата се утвърждават от подуправителя, ръководещ управление „Банково“ на БНБ.

Основните рискове, на които е изложена системата са правен и оперативен риск, както и риск по отношение на информационната сигурност.

Политиката на БНБ е фокусирана върху управлението и намаляването на оперативния риск и риска по отношение на информационната сигурност. BNBGSSS е в структурата на БНБ и изпълнява изградената рамка за управление на рисковете, която обхваща и участниците в системата.

BNBGSSS прилага адекватни правила и механизми, с които осигурява ефективното управление на рисковете, присъщи на системата и на участниците в нея, като гарантира, че всички видове рискове, които потенциално могат да засегнат ЕСПОТ и СДЦК, се разглеждат изчерпателно и се ревизират редовно.

BNBGSSS публикува и актуализира на интернет страницата си обширна информация за системата, всички нормативни актове, които уреждат дейността ѝ, нейните правила за работа, изискванията за участие в нея, тарифата за таксите и комисионите и друга документация. БНБ публикува регулярно статистическа информация за извършените дейности чрез BNBGSSS.

На 11 септември 2023 г. BNBGSSS се присъедини към платформата на Евросистемата за сетълмент на ценни книжа TARGET2 - Ценни книжа (TARGET2-Securities, T2S).

Отчетът за оповестяване на съответствието на BNBGSSS с приложимите принципи за инфраструктурите на финансовите пазари е направен, като е взета под внимание специфичната особеност, че системата е в структурата на централна банка.

Принцип 1 - Правна основа / Legal basis

ИФП трябва да има добре изградена, ясна, прозрачна и приложима правна основа за всеки съществен аспект на дейностите си във всички съответни юрисдикции.

An FMI should have a well-founded, clear, transparent and enforceable legal basis for each material aspect of its activities in all relevant jurisdictions.

Националната правна рамка, която се отнася към дейността на BNBGSSS, се актуализира своевременно, така че да отговаря на промените в съответното европейско законодателство и на практическите изисквания на пазара на ДЦК и на участниците в него.

Правната рамка на BNBGSSS обхваща: Закон за БНБ, Закон за държавния дълг, Наредба № 5 на МФ и БНБ за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа, Наредба № 15 на МФ и БНБ за контрол върху сделките с държавни ценни книжа, Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на държавни ценни книжа, Правила и процедури за работа на Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ – BNBGSSS, Правила за допускане до търговия на ДЦК на многостранна система за търговия E-BOND BULGARIA, оперирана от BLOOMBERG TRADING FACILITY B. V. и приключване на сделки с тях в БНБ, Правила за допускане до търговия на ДЦК на регулиран пазар, организиран от "Българската Фондова Борса - София" АД и приключване на сделки с тях в БНБ, банки поддепозитари на ДЦК и "Централен депозитар" АД, както и Вътрешни правила за емисия, регистрация и сетълмент на безналични държавни ценни книжа, Операционни процедури за работа с ЕСРОТ и други. Българската народна банка сключва Споразумения с участниците в системата BNBGSSS и анекси към тях.

Правната рамка е прозрачна и лесно достъпна на официалната интернет страница на БНБ, с изключение на споразуменията и вътрешните правила и процедури.

В правната рамка, регулираща дейността на системата, е транспонирана Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 г. относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа.

Правилата и процедурите за работа на Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ – BNBGSSS регулярно се преразглеждат и при необходимост се актуализират, вкл. при промяна в нормативната база, която засяга BNBGSSS, при технически изменения, системни промени, въвеждане на стандарти, нови изисквания или организационни промени. Обратната информация, подадена от участниците, също се взема предвид в процеса на преразглеждане и актуализиране.

Принцип 2 - Управление / Governance

ИФП трябва да има ясни и прозрачни правила за управление, които да насърчават сигурността и ефективността на ИФП и да подкрепят стабилността на финансовата система, както и да отговаря подходящо на обществения интерес и целите на съответните заинтересовани страни.

An FMI should have governance arrangements that are clear and transparent, promote the safety and efficiency of the FMI and support the stability of the broader financial system, other relevant public interest considerations and the objectives of relevant stakeholders.

Българската народна банка е собственик на Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК. Управителният съвет на БНБ се избира в съответствие със Закона за БНБ, в който са определени съставът, начинът на избиране, мандата, изискванията и отговорностите на членовете на управителния съвет на БНБ. Законът за БНБ утвърждава задължението на централната банка да осигури защита, надеждност и ефективност на системите за сетълмент и да ги развива и усъвършенства.

Съгласно правилата на системата и вътрешната организационна структура на БНБ BNBGSSS се оперира от управление „Банково“ на БНБ.

Правилата и процедурите за работа на Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ – BNBGSSS се утвърждават от подуправителя, ръководещ управление „Банково“ на БНБ.

BNBGSSS изпълнява принципа за управление при осъществяване на широка публична ангажирност. В съответствие с Регламент (ЕС) № 909/2014 за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари, както и за изменение на директиви 98/26/ЕС и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 е създаден Комитет на ползвателите. Това е консултативен орган, който дава препоръки, съвети, мнения и предложения, свързани с услугите, предоставени чрез BNBGSSS, и действа независимо от системата. Комитетът се състои от членове – представители на участниците и на емитента.

Принцип 3 - Рамка за цялостно управление на рисковете / Framework for the comprehensive management of risks

ИФП трябва да има ясна рамка за цялостно управление на правните, кредитни, ликвидни, операционни и други рискове.

An FMI should have a sound risk management framework for comprehensively managing legal, credit, liquidity, operational and other risks.

Операторът на BNBGSSS прилага Вътрешни правила за управление на рисковете. Те обобщават политиките, правилата и процедурите за управление на риска, като позволяват на оператора да идентифицира, наблюдава и управлява рисковете, които се поемат и пораждат от системата:

- рискове, които са приложими за системата BNBGSSS - оперативен риск, в т.ч. риск по отношение на информационната сигурност, и правен риск.
- рискове, на които са изложени участниците в BNBGSSS - докато самият оператор не е изложен на ликвиден риск, участниците в системата са изложени на него. Операторът на RINGS предоставя на участниците ефективни инструменти и информация, за да подпомогне техните дейности по управление на ликвидния риск.

Рискове, които не са приложими за системата BNBGSSS са кредитен риск, риск при обезпечение, общ бизнес риск, попечителски риск и инвестиционен риск.

Управлението на оперативните рискове, в т.ч. тези, свързани с информационната сигурност, е регламентирано със съответни вътрешни правила, които се преглеждат и актуализират периодично.

В БНБ функционира Комитет за управление на оперативните рискове и непрекъсваемостта на бизнеса (КУОРНБ) и Комитет за сигурност на информационните системи. Оперативните рискове, в т.ч. тези, свързани с информационната сигурност се докладват на съответните комитети, като КУОРНБ регулярно се отчита пред УС на БНБ по въпросите за управление на рисковете. На оперативно ниво са изготвени подробни планове за справяне с извънредни ситуации, които се изпълняват регулярно във връзка с поддържането на готовност за действие в такива ситуации.

BNBGSSS предлага напълно автоматизирана обработка на сетълмент инструкциите, с вътрешни контроли на различните етапи от обработката на информацията. BNBGSSS разполага с план за действие при извънредни ситуации (contingency plan) и с резервни механизми (backup facilities), чрез които осигурява непрекъсваемост на бизнес процесите.

BNBGSSS стимулира участниците в системата да управляват своите бизнес рискове, като организира периодично тестове с участниците в системата и предоставя електронни адреси и телефони за осъществяване на обратна връзка при възникнали проблеми при участниците.

Други мерки, които намаляват оперативния риск на системата са: извършване на сетълмент на транзакциите с възможно най-кратък цикъл на сетълмент - T+0 на вторичния OTC пазар, прилагане на принципа на сетълмент DvP, модел 1, използване на централнобанкови пари за паричната част по сделките с ДЦК.

БНБ като оператор на системата BNBGSSS прилага адекватни политики, правила, процедури и механизми, с което да осигури ефективното управление на рисковете, присъщи на системата и на участниците в нея. Всички видове рискове, които потенциално могат да засегнат BNBGSSS, се разглеждат подробно и изчерпателно и се ревизират редовно. Прилаганите политика за риск толеранс, правила и процедури, както и наличните системи за управление на риска могат да се оценят като ефективни.

Принцип 4 - Кредитен риск / Credit risk

ИФП трябва ефективно да измерва, наблюдава и управлява кредитната си експозиция към участниците и произтичащите от процесите на плащане, клиринг и сетълмент. ИФП трябва да поддържа финансов ресурс, достатъчен, за да покрие напълно кредитната си експозиция към всеки участник с висока степен на доверие.

An FMI should effectively measure, monitor and manage its credit exposure to participants and those arising from its payment, clearing and settlement processes. An FMI should maintain sufficient financial resources to cover its credit exposure to each participant fully with a high degree of confidence

Принцип 4 не е приложим към системата BNBGSSS.

Принцип 5 – Обезпечение / Collateral

ИФП, която изисква обезпечение, за да управлява своята или на своите участници кредитна експозиция, трябва да приеме обезпечение с нисък кредитен, ликвиден и пазарен риск. ИФП също така трябва да определя и прилага консервативни допустими отклонения и граници на концентрация.

An FMI that requires collateral to manage its or its participants' credit exposure should accept collateral with low credit, liquidity and market risks. An FMI should also set and enforce appropriately conservative haircuts and concentration limits.

Принцип 5 не е приложим към системата BNBGSSS.

Принцип 7 – Ликвиден риск / Liquidity risk

ИФП трябва ефективно да измерва, наблюдава и управлява ликвидния риск, на който е изложена. ИФП следва да поддържа достатъчни ликвидни ресурси във всички съответни валути, за да извърши сетълмент същия ден (или ако е уместно сетълмент в рамките на деня или в рамките на няколко дни) на задълженията за плащане с висока степен на сигурност в рамките на широк спектър от потенциални стрес сценарии, които трябва да включват, но не са ограничени до неизпълнение на задълженията на участник и свързаните с него дружества, което би довело до възможно най-голяма съвкупна ликвидна експозиция за ИФП при крайни, но реалистични пазарни условия.

An FMI should effectively measure, monitor and manage its liquidity risk. An FMI should maintain sufficient liquid resources in all relevant currencies to effect same-day and, where appropriate, intraday and multiday settlement of payment obligations with a high degree of confidence under a wide range of potential stress scenarios that should include, but not be limited to, the default of the participant and its affiliates that would generate the largest aggregate liquidity obligation for the FMI in extreme but plausible market conditions.

Принцип 7 не е приложим към системата BNBGSSS.

Принцип 8 – Окончателност на сетълмента / Settlement finality

ИФП трябва да осигури ясно окончателен сетълмент, не по - късно от края на деня на вальора. Когато е необходимо или предпочитано, ИФП трябва да осигури окончателен сетълмент в рамките на деня или в реално време.

An FMI should provide clear and certain final settlement, at a minimum by the end of the value date. Where necessary or preferable, an FMI should provide final settlement intraday or in real time.

В съответствие с изискванията на Директива 98/26/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 май 1998 година относно окончателността на сетълмента в платежните системи и в системите за сетълмент на ценни книжа в Правилата и процедурите за работа на Системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ - BNBGSSS са регламентирани моментът на въвеждане, моментът на неотменимост и моментът на финалност на сетълмента:

Момент на въвеждане – моментът на успешната входяща проверка на искания за сделки в съответствие с техническите изисквания на системата.

Момент на неотменимост – моментът, когато има пълно съвпадение на данните в исканията за сделка от двамата участници по нея.

Момент на финалност - сетълментът на сделките с ДЦК е окончателен (финален), след като се завери сметката за сетълмент на ДЦК на приобретателя (на ДЦК) в системата СДЦК за ДЦК, деноминирани в лева, и сметката за сетълмент на ДЦК на приобретателя в платформата T2S за ДЦК, деноминирани в евро.

Сетълментът по операциите/сделките с ДЦК се извършва при прилагане на принципа FIFO (First In, First Out), в реално време (DvP – Model 1), при който трансферът на ДЦК и на парични средства се осъществява едновременно на брутна база и цикъл на сетълмент на вторичния ОТС пазар T+ 0, на регулирания пазар, организиран от Българска фондова борса АД – T+2 и от T+0 до T+2 на многостранната платформа за търговия E-Bond.

BNBGSSS, в съответствие със своите правила и процедури и правилата на T2S, се задължава да осигури безусловност, неотменимост и изпълнимост на сетълмента, който се извършва на платформата T2S.

Принцип 9 - Паричен сетълмент / Money settlements

ИФП следва да извършва паричния сетълмент в пари при централна банка, когато това е възможно и приложимо. Ако сетълментът не се осъществява в пари при централна банка, ИФП трябва да сведе до минимум и стриктно да контролира кредитния и ликвиден риск, произтичащ от сетълмента с пари при търговски банки.

An FMI should conduct its money settlements in central bank money where practical and available. If central bank money is not used, an FMI should minimise and strictly control the credit and liquidity risk arising from the use of commercial bank money

Паричният сетълмент на сделките/операциите в BNBGSSS се извършва с пари при централната банка. Всички участници в системата притежават сметка за сетълмент на парични средства в Системата за брутен сетълмент в реално време (РИНГС) и ТАРГЕТ2-Ценни книжа специална парична сметка в Трансевропейската автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време (ТАРГЕТ).

Принцип 10 – Физически доставки/Physical deliveries

ИФП трябва ясно да установи неговите задължения по отношение на доставката на физически инструменти или стоки и трябва да идентифицира, наблюдава и управлява риска, свързан с такива физически доставки.

An FMI should clearly state its obligations with respect to the delivery of physical instruments or commodities and should identify, monitor, and manage the risks associated with such physical deliveries

Държавните ценни книжа са дематериализирани и се регистрират и прехвърлят в BNBGSSS посредством безналични записи в електронни регистри/сметки.

Принцип 11 – Централни депозитари на ценни книжа/ Central Securities Depositories

ЦДЦК следва да разполага с подходящи правила и процедури, които да спомогнат за гарантиране целостта на емисиите ценни книжа и да минимизират и управляват рисковете, свързани със съхранението и прехвърлянето на ценни книжа. ЦДЦК следва да поддържа ценни книжа в демобилизирана или безналична форма за прехвърлянето им посредством безналични записи.

A CSD should have appropriate rules and procedures to help ensure the integrity of securities issues and minimise and manage the risks associated with the safekeeping and transfer of securities. A CSD should maintain securities in an immobilised or dematerialised form for their transfer by book entry.

Държавните ценни книжа, регистрирани в BNBGSSS, са безналични и съществуват по формата на счетоводни и електронни записи, удостоверяващи собствеността върху тях. В ЕСПОТ се водят индивидуалните регистри на участниците и общо за техните клиенти, в СДЦК - съответно сметките за ДЦК на участниците и общо за техните клиенти, а в поддепозитарите на ДЦК – се водят индивидуални регистри и индивидуални сметки за ДЦК, отчитащи притежаваните ДЦК от клиенти на участниците. Регистрацията в системата ЕСПОТ се осъществява непосредствено след успешно приключилия сетълмент в системите СДЦК, РИНГС и ТАРГЕТ2– Ценни книжа. Ежедневно се осъществява реконсиляция на записите в ЕСПОТ с данните в СДЦК.

BNBGSSS не извършва дейности, които предполагат поемането на кредитен или ликвиден риск (отпускане на кредити, заемане на ценни книжа и т.н.), както и услуги на централен контрагент. В рамките на провежданата в БНБ Политика за управление на оперативния риск се извършва текущ мониторинг и оценка на присъщите и остатъчни оперативни рискове, като се предприемат мерки за тяхното минимизирането.

Принципите на работа на BNBGSSS и системата за осчетоводяване в БНБ, включително съществуващата възможност за отделяне на сметките - на участник в системата и общо на неговите клиенти, дават възможност на BNBGSSS да защитава интересите на инвеститорите от попечителски риск. Правилата и процедурите за работа на BNBGSSS предвиждат защита на активите на клиентите в случаите на открито производство по несъстоятелност спрямо някого от участниците в системата.

В BNBGSSS се прилагат следните правила и механизми за запазване интегритета на емисиите ДЦК:

- BNBGSSS гарантира интегритета на всяка една емисия ДЦК от момента на нейното емитиране до падежа ѝ в съответствие с нормативната уредба. За тази цел BNBGSSS прилага определени механизми за равнение, които осигуряват, че съвкупната номинална стойност на всяка една емисия ДЦК, отразена по съответната сметка на емитента, е равна на сбора от номиналните стойности на ДЦК, отразени по сметките за сетълмент на ДЦК на участниците (собствени, общи клиентски и за ДЦК с наложена тежест).

- BNBGSSS прилага принципа на двустранно счетоводно записване. Ежедневно, в края на системния ден се извършва равнение на данните за ДЦК, регистрирани в системата, с тези, водени по отделните сметки за сетълмент на ДЦК в СДЦК.

- BNBGSSS ежесечно извършва равнение на данните за ДЦК, водени по регистъра в BNBGSSS с данните за ДЦК, водени по регистрите на поддепозитарите на ДЦК и на емитента (МФ).

- BNBGSSS предоставя по искане на участниците в системата извлечения за състоянието на регистъра им за ДЦК към съответна дата и/или за движението по него за определен период от време.

- BNBGSSS осигурява достъп на участниците в системата в реално време до състоянието на регистъра им за ДЦК (собствени, клиентски и блокирани).

- в BNBGSSS не са разрешени овърдрафти с ДЦК, дебитни салда и създаване на ДЦК

Принцип 12 - Системи за сетълмент на принципа „размяна на стойност” /

Exchange-of-value settlement systems

Ако ИФП осъществява сетълмент на две насрещни различни задължения (например при сделки с ценни книжа или сделки за обмяна на валута), тя трябва да елиминира основния риск като гарантира, че окончателният сетълмент на едно задължение се извършва само ако и когато се извършва и окончателният сетълмент на свързаното задължение.

If an FMI settles transactions that involve the settlement of two linked obligations (for example, securities or foreign exchange transactions), it should eliminate principal risk by conditioning the final settlement of one obligation upon the final settlement of the other.

Сетълментът по операциите и сделките с ДЦК, деноминирани и платими в лева и в евро, между участниците в BNBGSSSS, както между участници и техни клиенти и между клиенти на различни участници се извършва при прилагане на принципа FIFO (First In, First Out), на брутна база, в реално време (DvP – Model 1). Трансферът на ДЦК и на парични средства се осъществява едновременно - държавните ценни книжа (по сметките за ДЦК в системата СДЦК и T2S) и паричните средства (по сметките в РИНГС и в TARGET) се прехвърлят на брутна база, сделка по сделка и финалността на сетълмента се постига в реално време.

**Принцип 13 - Правила и процедури при неизпълнение от страна на участник /
Participant-default rules and procedures**

ИФП трябва да разполага с ефективни и ясно определени правила и процедури за действие при неизпълнение от страна на участник. Тези правила и процедури трябва да бъдат разработени така, че да гарантират, че ИФП ще може да предприеме навременни действия за ограничаване на загубите и ликвидния натиск и да продължи да изпълнява своите задължения.

An FMI should have effective and clearly defined rules and procedures to manage a participant default. These rules and procedures should be designed to ensure that the FMI can take timely action to contain losses and liquidity pressures and continue to meet its obligations.

В правната рамка, регулираща дейността на BNBGSSSS са описани мерките, които се предприемат при неизпълнение от страна на участник, така че да започнат навременни действия по отчитането на риска и ограничаването на неблагоприятните последствия за останалите участници.

Принцип 15 - Основен бизнес риск / General business risk

ИПФ следва да идентифицира, наблюдава и управлява общия си бизнес риск и да поддържа достатъчно ликвидни нетни активи, финансирани със собствен капитал, за покриване на евентуалните общи загуби от дейността, и да продължи да предоставя услугите си. В допълнение тези активи следва по всяко време да бъдат в такъв размер, че да осигурят възстановяване на критични операции и услуги.

An FMI should identify, monitor and manage its general business risk and hold sufficient liquid net assets funded by equity to cover potential general business losses so that it can continue operations and services as a going concern if those losses materialise. Further, liquid net assets should at all times be sufficient to ensure a recovery or orderly wind-down of critical operations and services.

В съответствие със Закона за Българската народна банка БНБ действа като депозитар и фискален агент на държавата въз основа на сключени договори и при пазарни условия и цени на услугите. Предвид това, че БНБ е собственик и оператор на системата BNBGSSS, вероятността БНБ да не може да покрие разходите си при недостатъчни приходи от такси, свързани с предлаганите от BNBGSSS услуги, с което да застраши функционирането на BNBGSSS, е минимална.

Принцип 16 - Попечителски и инвестиционен риск / Custody and investment risks

ИФП следва да защитава собствените си активи и активите на участниците и дасведе до минимум риска от загуба на тези активи или забавяне на достъпа до тях. ИФП трябва да инвестират в инструменти с минимален кредитен, пазарен и ликвиден риск.

An FMI should safeguard its own and its participants' assets and minimise the risk of loss on and delay in access to these assets. An FMI's investments should be in instruments with minimal credit, market and liquidity risks.

БНБ като оператор на BNBGSSS не държи, нито инвестира получени активи от свои участници.

Изискванията на Принцип 16 не са приложими за системата BNBGSSS.

Принцип 17 - Оперативен риск / Operational risk

ИФП следва да идентифицира възможните източници на операционен риск, както вътрешни, така и външни, и да смекчи тяхното въздействие чрез използване на подходящи системи, политики, процедури и контроли. Системите следва да бъдат проектирани така, че да осигуряват висока степен на сигурност и оперативна надеждност и да дават възможност за адекватна оценка. Управление нанепрекъснатост на бизнес процесите на ИФП трябва да цели бързо възстановяването на операциите и изпълняването на задълженията, включително в случай на широкообхватни или тежки инциденти.

An FMI should identify the plausible sources of operational risk, both internal and external, and mitigate their impact through the use of appropriate systems, policies, procedures and controls. Systems should be designed to ensure a high degree of security and operational reliability and should have adequate, scalable capacity. Business continuity management should aim for timely recovery of operations and fulfilment of the FMI's obligations, including in the event of a wide-scale or major disruption

Операторът на BNBGSSS осигурява подходящи системи, политики, процедури и механизми за контрол, за идентифициране, наблюдение и управление на оперативния риск.

Политиката на БНБ е фокусирана върху управлението и намаляването на оперативния риск и риска по отношение на информационната сигурност. Изградена е рамка за управление на рисковете, която обхваща и участниците в системата.

Рамката за управление на оперативния риск на BNBGSSS е част от общата рамка за управление на риска на БНБ, с която се очертават методологията, определят се ролите и отговорностите на участниците в процеса. Използват се съвременни модели и методики за оценка и управление на оперативния риск, както и на риска, свързан със информационната сигурност.

Операторът успешно прилага политики за постигане на целите за нива на обслужване и оперативна надеждност на системата. Изпълнението на определените в договорите цели на обслужване от съответния доставчик се преглежда регулярно.

Установени са ефективни правила за действие при извънредни ситуации, както и комуникационни процедури в случаи на проблеми при оперирането на системата. Инцидентите и извънредните ситуации се регистрират, анализират и проследяват с цел предотвратяване на повторната им поява.

Регулярно се извършва анализ и оценка на оперативния риск на системата, в т.ч. риска, свързан с информационната сигурност. Промените в системата също преминават през процедура за преглед на риска преди да бъдат внедрени в реална среда. Идентифицираните значими рискове и мерките за минимизирането им се докладват на Управителния съвет на БНБ.

БНБ е осигурила резервираност на системата, като е създавала резервен център в друга локация.

Планът за непрекъсваемост на дейността се преглежда и тества регулярно, както и при настъпването на съществени промени в платежната система.

Принцип 18 - Изисквания за достъп и участие / Access and participation requirements

ИФП трябва да има обективни, основани на риска и публично оповестени критерии за участие, които позволяват справедлив и открит достъп.

An FMI should have objective, risk-based and publicly disclosed criteria for participation, which permit fair and open access.

BNBGSSS има публично оповестени критерии за участие, които позволяват справедлив и открит достъп до системата за регистрация и сетълмент и гарантират, че всички кандидати за участници в BNBGSSS са поставени при еднакви условия. Критерии за достъп са прозрачни, обективни и недискриминационни, като надлежно отчитат рисковете, с цел постигане на финансова стабилност и осигуряване на нормално функциониране на пазара на ДЦК.

Критериите и изискванията за участие и достъп до BNBGSSS са определени в Наредба № 5 на МФ и БНБ за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа и в Правила и процедури за работа на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ - BNBGSSS (Правилата).

Съгласно т. 3.1. от Правилата участници в BNBGSSS са:

- първични дилъри на ДЦК;
- поддепозитари на ДЦК;
- инвестиционни посредници, които не са първични дилъри и чийто лиценз включва услугите и дейностите съгласно чл. 5, ал. 2, т. 1, 2 и 3 от Закона за пазарите на финансови инструменти, включително и такива от други държави членки;
- банки, които не са първични дилъри и поддепозитари на ДЦК, чийто лиценз включва услугите и дейностите съгласно чл. 2, ал. 2, т. 8 и 9 от Закона за кредитните

- институции, включително и такива от други държави членки;
- централни депозитари на ценни книжа от държави членки;
  - Българската народна банка и други членове на Европейската система на централните банки;
  - Министерството на финансите;
  - други лица, одобрени от министъра на финансите и управителя на БНБ, които са в обхвата на участниците в системи с окончателност на сетълмента, определени в Директива 98/26/ЕО и въведени в чл. 130 на ЗПУПС.

Преди установяването на връзка между BNBGSSS и други депозитари на ценни книжа, BNBGSSS установява, оценява, наблюдава и управлява всички възможни източници на рискове, произтичащи от връзката между тях.

Съгласно реда и условията при включване на участник в BNBGSSS се прави цялостна оценка на правните, финансовите и операционните рискове, които биха възникнали за BNBGSSS, в случай че участникът бъде допуснат до нея.

Българската народна банка може да откаже достъп на участник само, когато този достъп би застрашил безпрепятственото и нормално функциониране на пазара на ДЦК или би породил системен риск.

Правила и процедури за работа на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ - BNBGSSS са публикувани на интернет страницата на БНБ.

Принцип 19 - Разпоредби за различни нива на участие / Tiered participation arrangements

ИФП следва да идентифицира, наблюдава и управлява рисковете, на които е изложена, произтичащи от различните нива на участие в системата.

An FMI should identify, monitor and manage the material risks to the FMI arising from tiered participation arrangements.

Правилата и процедурите за работа на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ - BNBGSSS не регламентират индиректно участие.

Изискванията на Принцип 19 не са приложими за системата BNBGSSS.

Принцип 20 – Връзки между инфраструктури на финансовите пазари / FMI links

ИФП, която установява връзка с една или повече ИФП, трябва да идентифицира, наблюдава и управлява рисковете, които произтичат от връзката

An FMI that establishes a link with one or more FMIs should identify, monitor, and manage link-related risks

Всеки лицензиран по реда на Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 централен депозитар на ценни книжа (ЦДЦК) може да стане участник в BNBGSSS, ако отговаря на изискванията за достъп до системата съгласно действащата нормативна уредба. Преди установяването на връзката между ДДЦК и ЦДЦК се прави цялостна оценка на риска.

Към настоящия момент BNBGSSS има изградена директна връзка като ЦДЦК- емитент с два ЦДЦК-инвеститори:

- международния централен депозитар на ценни книжа - Clearstream Banking S.A., Luxembourg (CBL). Връзката е опосредствана от технически оператор – местен поддепозитар на ДЦК – участник в ЕСРОТ. Ежегодно се извърша преглед на установената връзка.

- местния централен депозитар на ценни книжа – „Централен депозитар“ АД
BNBGSSS няма изградена връзка като депозитар-инвеститор с друг централен депозитар на ценни книжа.

Принцип 21 - Ефикасност и ефективност / Efficiency and effectiveness

ИФП следва да бъде ефикасен и ефективен по отношение на изискванията на своите участници и пазарите, които обслужва.

An FMI should be efficient and effective in meeting the requirements of its participants and the markets it serves.

Системата за регистрация и сетълмент на държавни ценни книжа в БНБ (BNBGSSS) е нотифицирана в европейското икономическо пространство като система за сетълмент на ДЦК, действаща на територията на Република България съгласно изискванията на европейската

Директива 98/26/ЕО.

BNBGSSS осигурява на участниците мониторинг в реално време на статуса на изпълнение на изпратените от тях искания/уведомления за регистриране на сделки с ДЦК на всеки един етап от обработката, както и на състоянието на регистъра им за ДЦК (собствени, клиентски и блокирани).

BNBGSSS провежда консултации с участниците в системата във връзка с внедряването на нови функционалности и паневропейски стандарти, като за целта провежда и обучителни семинари.

В съответствие с Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 година за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 е създаден Комитет на ползвателите на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК, в който има представители на участниците и на емитента. Комитетът на ползвателите консултира ДДЦК и отправя препоръки към дейността на оперираната от него система за сетълмент.

Присъединяването на 11 септември 2023 г. на ДДЦК към платформата на Евросистемата ТАРГЕТ2-Ценни книжа доведе до намаляване на рисковете и улесняване на трансграничния сетълмент, възможност участниците да избират между конкуриращи се централни депозитари; рационализиране на техния сетълмент-интерфейс и централизиране на дейността им, свързана със сетълмента на ценни книжа.

Главните цели пред БНБ в ролята на оператор на BNBGSSS са свързани с намаляване на системния риск и осигуряване на висока степен на наличност на системата.

BNBGSSS предлага високо ниво на надеждност, устойчивост и резервираност, както и ефективни процедури за непрекъсваемост на бизнеса, съизмерим със системното значение на платежната система.

Отношенията с всички доставчици на услуги са обезпечени със споразумения за ниво на обслужване, в резултат на което нивото на наличност на системата за последните 5 години е 99.95%.

Принцип 22 - Процедури и стандарти за комуникация / *Communication procedures and standards*

ИФП следва да използва (или поне да адаптира) съответните международно приети комуникационни процедури и стандарти, за да улесни осъществяването на ефективни плащания, клиринг, сетълмент и запис на данни (recording).

An FMI should use, or at a minimum accommodate, relevant internationally accepted communication procedures and standards in order to facilitate efficient payment, clearing, settlement and recording.

В развитието и усъвършенстването на BNBGSSS винаги се търси баланс между сигурност и ефективност на предоставяните услуги. Системата се развива към все по-пълно доближаване до международните стандарти и изисквания - в BNBGSSS е постигната висока степен на автоматизация посредством въвеждането на обработка от "входа до изхода" (Straight-through Processing); обработка "сделка по сделка" в реално време; предоставена възможност на участниците в системата да извършват мониторинг на собствените си сделки и на сделките на техните клиенти в реално време.

В BNBGSSS се прилагат международните комуникационни стандарти и процедури. За комуникация с участниците в системата се използват две равнопоставени средства - SWIFT, при прилагането на ISO 15022, и уеббазиран интерфейс (базиран на VPN среда) с използването на квалифициран електронен подпис. По отношение идентифицирането на ДЦК, с прилагането на стандарт ISO 6166, е възприета международната процедура за номериране на ценните книжа, като на всички емисии е присъден ISIN код. Прилагат се и стандартът ISO 13616 за идентифициране на контрагентите (пазарните участници).

BNBGSSS изпълнява правилата принципите за работа на платформата T2S при сделки и операции с ДЦК, деноминирани и платими в евро. Изходящите от BNBGSSS към T2S съобщения са във формат ISO 20022.

Усъвършенстването на комуникациите с участниците на пазара повишава ефективността от функционирането на BNBGSSS.

Принцип 23 - Оповестяване на правила, основни процедури и данни запазарите / Disclosure of rules, key procedures, and market data

ИФП трябва да има ясни и изчерпателни правила и процедури и да предоставя достатъчно информация, за да даде възможност на участниците да получат точна представа за рисковете, таксите и други разходи, които се пораждат от участието в ИФП. Всички съответни правила и ключови процедури трябва да бъдат публично оповестени.

An FMI should have clear and comprehensive rules and procedures and should provide sufficient information to enable participants to have an accurate understanding of the risks, fees and other material costs they incur by participating in the FMI. All relevant rules and key procedures should be publicly disclosed.

БНБ публикува и актуализира на интернет страницата си обширна информация за системата VNBGSSS, вкл. всички нормативни актове, които уреждат дейността ѝ, нейните правила и процедури за работа, изискванията за участие в нея, графикът на системния ден, тарифата на VNBGSSS. БНБ публикува ежедневно информация за сделките с ДЦК на вторичния междубанков пазар на ДЦК и за цените на емисиите ДЦК, използвани за изчисляване размера на блокираните ДЦК за обезпечаване на бюджетни средства. БНБ публикува отчети на БНБ, където в отделна рубрика е поместена информация за дейността на VNBGSSS на годишна и 6-месечна база, както и информация за пазара на ДЦК с тримесечна честота.

VNBGSSS отчита периодично параметрите на функциониране на системата посредством попълването на предоставени въпросници. Ежегодно ДЦК участва и в попълването на Въпросника на Асоциацията на глобалните попечители (Association of Global Custodian).

Списък на публично достъпните ресурси

На интернет страницата на БНБ, в секция „Фискални услуги“/„Национална правна рамка“, са публично достъпни следните ресурси:

Законовата рамка, уреждаща функционирането на BNBGSSS:

Закон за Българската народна банка

Наредба № 5 на МФ и БНБ за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с държавни ценни книжа

Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на държавни ценни книжа

Наредба № 15 на МФ и БНБ за контрол върху сделките с държавни ценни книжа

Правила:

Правила за дейността на Комитет на ползвателите на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в Българската народна банка

Правила за допускане до търговия на ДЦК на многостранна система за търговия E-BOND BULGARIA, оперирана от BLOOMBERG TRADING FACILITY B. V. и приключване на сделки с тях в БНБ

Правила за допускане до търговия на ДЦК на регулиран пазар, организиран от "Българската Фондова Борса - София" АД и приключване на сделки с тях в БНБ, банки поддепозитари на ДЦК и "Централен депозитар" АД

Правила и процедури за работа на системата за регистрация и сетълмент на ДЦК в БНБ - BNBGSSS.

Приложение № 1 • Таблица кодове на регистри-сметки

Приложение № 2 • Кодове на сделки

Приложение № 3 • Типове входящи и изходящи SWIFT съобщения

Приложение № 4 • Типове входящи SWIFT съобщения за видовете сделки

Приложение № 5 • Отговори на входящи съобщения

Приложение № 6 • Кодове на грешки при SWIFT съобщения

Приложение № 7 • График на системния ден

Тарифи

Тарифа за таксите и комисионите за обработка на сделки с ДЦК